

دانشگاه پیام نور
واحد تهران

عنوان پایان نامه:

بررسی فلور و پوشش گیاهی تالاب بین‌المللی فریدونکنار در استان مازندران

نگارش:

فرزانه مسین‌زاده

استاد راهنما:

آقای دکتر علیرضا نقی‌نژاد

استاد راهنمای همکار:

آقای دکتر غلامرضا بفتشی فانگی

پایان نامه:

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در رشته زیست‌شناسی علوم گیاهی

دی ۱۳۸۸

تقدیم به پدر بزرگوار و مادر عزیزم آنانکه فروغ نگاهشان، گرمی
کلامشان و روشنایی رویشان سرمایه‌های جاودانی زندگی من بوده است.

تقدیم به همسر عزیزم که با همراه بودنش، سختی راه بر من هموار و
افق‌های تازه‌ای در برابر دیدگانم گشوده شد.

تقدیم به گل‌های زندگی‌ام **امیر حسین و محمد حسین** که صمیمانه دوستشان دارم
و سلامت و سعادت را برایشان خواستارم

با حمد و سپاس خداوند یکتا و توانا از تمامی اساتید و عزیزانی
که در به ثمر رسیدن این پایان نامه مرا یاری نمودند صمیمانه
سپاسگزارم و از زحماتشان قدردانی می کنم:

جناب آقای دکتر تقی نژاد استاد راهنمای گرانقدر که در تمامی مراحل
انجام تحقیق با راهنمایی ارزشمند و تلاش بی دریغش موجب موفقیت ام شده
است.

جناب آقای دکتر بخشی خانگی استاد راهنمای همکار که از تشویق او
بهره مند بوده ام.

سرکار خانم دکتر ربیعی که زحمت داوری این پایان نامه را عهده دار
بودند.

جناب آقای دکتر روح الهی که با حمایتها و کمک های بی دریغش گام
را استوار کرده است.

کارشناسان محترم سازمان حفاظت محیط زیست خصوصاً جناب آقای
مهندس ربیعی و مهندس کنعانی که از همکاریشان بهره مند بوده ام.

چکیده

تالاب بین‌المللی فریدونکنار از تالابهای ثبت شده در کنوانسیون رامسر بوده و در جنوب شهر فریدونکنار از استان مازندران واقع شده است. این منطقه با وسعتی معادل ۵۴۲۷ هکتار ضمن شامل بودن در لیست کنوانسیون رامسر، برخوردار از دو ردیف حفاظتی در ایران می‌باشد که عبارتند از: پناهگاه حیات وحش و منطقه تیراندازی ممنوع. بجز مزارع برنج که مساحت قابل ملاحظه‌ای از منطقه را تحت پوشش قرار می‌دهد، انواع زیستگاه‌های دیگر چون دامگاه‌ها، آبنده‌های طبیعی (پناهگاه حیات وحش) و مصنوعی و جنگلهای پست خزری در منطقه قابل مطالعه می‌باشد. این منطقه دارای اهمیت ویژه‌ای بین‌المللی برای زمستان‌گذرانی پرنده نادر درنای سبیری (*Grus leucogeranus*) و دیگر پرندگان آبی می‌باشد. در این مطالعه ۲۴۷ گونه گیاهان آوندی در ۱۷۶ جنس و ۷۳ خانواده گیاهی شناسایی شده است. خانواده گندمیان (*Poaceae*) با ۲۷ گونه (۱۰/۹ درصد)، کاسنی (*Asteraceae*) با ۲۰ گونه (۸/۱ درصد)، حبوبات (*Papilionaceae*) با ۱۹ گونه (۷/۶ درصد) و علف هفت بند (*Polygonaceae*) با ۱۰ گونه (۴ درصد)، گل سرخ (*Rosaceae*) با ۱۰ گونه (۴ درصد) به ترتیب غنی‌ترین خانواده‌های گیاهی منطقه می‌باشند. بیشترین اشکال زیستی گونه‌ها در منطقه مورد مطالعه مربوط به تروفیت‌ها (۴۲ درصد) و همی کریپتوفیت‌ها (۱۶/۲ درصد) است. از لحاظ پراکنش جغرافیایی نیز ۵۳ درصد از گیاهان منطقه، چندناحیه‌ای (PL) هستند. علاوه بر محاسبه این متغیرها برای کل منطقه، زیستگاه‌های مطالعه شده نیز از نظر اشکال زیستی، پراکنش جغرافیایی و تنوع زیستی مورد مقایسه قرار گرفتند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
.....	چکیده
	فصل اول: مقدمه
۲	مقدمه
۳	۱-۱ تعریف تالاب
۴	۲-۱ ارزش و اهمیت تالابها
۸	۳-۱ کنوانسیون بین‌المللی رامسر
۱۴	۴-۱ تالابهای ایرانی ثبت شده در کنوانسیون رامسر
۱۶	۵-۱ تاریخچه مطالعات فلورستیکی تالاب‌های استان گیلان و مازندران
۱۷	۶-۱ تالاب فریدونکنار
۱۷	۱-۶-۱ معرفی و نگرش کلی منطقه
۱۹	۱-۱-۶-۱ دامگاه‌های منطقه فریدونکنار
۱۹	۲-۱-۶-۱ موقعیت و نگرش دامگاه فریدونکنار
۲۰	۳-۱-۶-۱ موقعیت و نگرش دامگاه ازباران
۲۱	۴-۱-۶-۱ موقعیت و نگرش دامگاه سرخرود
۲۱	۲-۶-۱ تاریخچه منطقه
۲۲	۳-۶-۱ اقلیم منطقه
۲۳	۷-۱ روش فیزیونومیکی یا سیمای ظاهری در توصیف پوشش گیاهی
۲۴	۸-۱ روش فلورستیکی
۲۴	۹-۱ شکل زیستی گیاهان
۲۶	۱۰-۱ طیف کورولوژی
	فصل دوم: روش‌های بررسی منطقه و شناسایی نمونه‌های گیاهی
۲۹	۱-۲ شناسایی منطقه و نمونه برداری
۳۱	۲-۲ برداشتهای قطعات نمونه برای اهداف جامعه‌شناسی گیاهی
۳۲	۳-۲ شناسایی

فصل سوم: رویشگاهها

- ۱-۳ رویشگاههای منطقه مورد بررسی ۳۴
- ۱-۱-۳ رویشگاه آبی ۳۴
- ۱-۱-۱-۳ بخش‌های حاشیه‌ای ۳۶
- ۲-۱-۱-۳ بخش‌های آبی باز ۳۷
- ۲-۱-۳ رویشگاه خرابه روی ۳۹
- ۳-۱-۳ رویشگاه جنگلی ۳۹

فصل چهارم: کلید شناسایی و لیست گونه‌های گیاهی تالاب فریدونکنار

- ۱-۴ کلیدشناسایی گیاهان تالاب فریدونکنار ۴۲
- ۲-۴ لیست گونه‌های گیاهی تالاب فریدونکنار ۶۹
- ۳-۴ رویش طبیعی و پوشش گیاهی منطقه ۸۴

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

- ۱-۵ بررسی رویش طبیعی منطقه ۸۷
- ۲-۵ بررسی جوامع گیاهی منطقه مورد مطالعه ۸۷
- ۳-۵ طیف زیستی گیاهان منطقه مورد مطالعه ۹۰
- ۴-۵ طیف کورولوژیکی گیاهان منطقه مورد مطالعه ۹۱
- ۵-۵ طیف فراوانی گیاهان در رویشگاههای تالاب فریدونکنار ۹۳
- ۶-۵ عوامل تهدید کننده تالاب فریدونکنار ۹۴
- ۷-۵ پیشنهادات ۹۶
- منابع ۹۷

مقدمه

تالاب‌ها^۱ الهام بخش زیباترین مظاهر طبیعی و خدادادی می باشند. قدمتشان نزدیک به قدمت کره خاکی بوده و ماوای بخشی از غنی ترین تنوع زیستی روی زمین میباشند.

با وجود آنکه قسمت اعظم کشور ایران در محدوده مناطق خشک و نیمه خشک کره زمین قرار دارد اما به دلیل تنوع شرایط اقلیمی دارای تالابهای بسیار وسیع، کم نظیر با ویژگی های منحصر به فرد است. کشور ایران به جهت دارا بودن بیش از ۲۵۰ تالاب بزرگ و کوچک از اهمیت ویژه ای در آسیای جنوب غربی برخوردار است. تالابهای این سرزمین زیستگاه مناسبی برای پرندگان مهاجرآبزی^۲ و کنارآبزی^۳ می باشد که در فصل زمستان از سرزمینهای شمال جهت زمستان گذارانی^۴ در مناطق جنوبی به این نواحی مهاجرت می کنند.

استان مازندران با وسعتی معادل ۲۳۷۵۶/۴ کیلو متر مربع و دارا بودن ۲۳۰ هزار هکتار اراضی شالیزاری که در فصل پاییز عمدتاً بلا استفاده باقی می ماند با عنایت به وضعیت اقلیمی و میزان نزولات جوی تشکیل زمینهای غرقابی را داده و در این فصول به دلیل وجود منابع غذایی در اراضی، هر ساله پذیرای صدها هزار پرنده های مهاجر می باشد. تالاب فریدونکنار با وسعتی معادل ۵۴۲۷ هکتار یک منطقه تیراندازی ممنوع در میان مزارع برنج است که بعنوان یکی از دو زیستگاه درنای سیبری در کشور می باشد و هر ساله پذیرای حدود یک سوم گونه های پرندگان زمستان گذران کشور است. با توجه به اهمیت جهانی تالاب فریدونکنار شناخت و بررسی رویشگاهها، پوشش و فلور آن بسیار حائز اهمیت است. شناسایی کامل محدوده جغرافیایی این منطقه حفاظت شده، جمع آوری گیاهان گل دار در کل این محدوده، ارائه لیست فلورستیکی به همراه اطلاعاتی حاصل از پراکنش جغرافیایی، اشکال زیستی و زیستگاه این گیاهان، از اهداف این مطالعه است.

^۱ - تالاب: Wetland

^۲ - پرندگان آبزی: Waders

^۳ - پرندگان آبزی: Waterfowl

^۴ - زمستان گذارای: Wintering

۱-۱ تعریف تالاب

کلمه تالاب از نظر لغوی معادل Wetland (زمین‌های خیس) به کار برده می‌شود و از دو کلمه تال و آب تشکیل شده است. کلمه تال در زبان هندی به معنای آبیگر است در فرهنگ دهخدا کلمه کول یا کولاب معادل تالاب به کار رفته است، یا تال را نوعی نبات پیچیده جنگلی (داردوست) گفته‌اند (ثابتی ۱۳۵۵)، ولی تال به معنای رشته نیز می‌باشد و چون تالاب معمولاً به صورت رشته رودها و نهرهای به هم پیوسته می‌باشد، به کارگیری آن همراه با آب می‌تواند معادل Wetland باشد که همان زمینهای خیس است.

با وجود تعاریف فوق اولین تعریف علمی تالاب توسط کنوانسیون رامسر (۱۳۵۱) ارائه شد. براساس این تعریف تالاب شامل مناطق مردابی، آب مانده، نم‌زارهای سیاه و باتلاقی، برکه‌های مصنوعی یا طبیعی که به طور دائم و یا موقت دارای آب ساکن یا روان، شیرین، شور یا نیمه‌شور هستند و یا مناطقی از سواحل دریا که در هنگام جزر ارتفاع آب در آنها بیشتر از ۶ متر نباشد، است. کمیسیون تالابهای کشور در سال ۱۳۶۲ تعریف دیگری را به شرح ذیل از تالابها عنوان کرد که نسبت به بقیه تعاریف موجود به نظر کامل‌تر و با درک بهتری همراه است.

«تالاب ناحیه‌ای از مظاهر طبیعی و خدادادی است که در روند پیدایشش، خاک آن توسط آبهای سطحی و زیرزمینی به صورت اشباع شده در آمده و در طی یک دوره کافی و شرایط عادی محیطی تشکیل شده است و دارای توالی زیستی می‌باشد. این مجموعه دارای جوامعی از گیاهان و جمعیت‌هایی از جانوران ویژه است که امکان سازگاری در چنین نقاطی را دارند».

براساس تعاریف ارائه شده تالابها بوم سازگانه‌های بی‌نظیری هستند که از لحاظ ویژگیهای بوم‌شناختی منحصربه‌فرد بوده و به خوبی بوم سازگانه‌های دیگر قابل تفکیک می‌باشند. آب و خاک شرایط خاص خود را دارند و این شرایط از یک طرف امکان رویش هر گیاه و زیست هر جاننداری را میسر نمی‌سازد و از طرف دیگر گونه‌های زیستی بی‌نظیری را که بعضاً در هیچ یک از زیستگاههای دیگر طبیعت یافت نمی‌شوند، پرورش می‌دهد. شرایط زیست محیطی حاکم بر تالاب دسترسی انسان را به آن مشکل و گاهی غیرممکن نموده و به این ترتیب بکرترین جلوه‌های زیبای طبیعت را به وجود آورده است.

۱-۲ ارزش و اهمیت تالابها:

اقتصاددانان و دانشمندان به طور روزافزون در زمینه ارزیابی و مطالعه ارزشها و خدمات اکوسیستمی محیطهای طبیعی از جمله تالابها مشغول به کار هستند. این وظیفه دشوار با تقریبها و تردیدهای فراوانی همراه است. برخی از مطالعات اخیر نشان می‌دهد که اکوسیستمها سالیانه حداقل ۳۳ تریلیون دلار ارزش خدماتی بوجود می‌آورند که ۴/۹ تریلیون دلار آن از طریق تالابها تأمین می‌شود. تأثیر و تأثر متقابل اجزای فیزیکی، بیولوژیکی و شیمیایی یک تالاب مثل خاک، آب و گیاهان و جانوران، عملکردهای حیاتی متعددی برای تالاب ایجاد می‌کند. به طور کلی ارزش و اهمیت تالابها را می‌توان در موارد زیر بیان کرد:

۱- ارزش تالابها به عنوان زیستگاه حیات وحش و گیاهان آبی

تالابها زیستگاه آبیان، دوزیستان، خزندگان، صدفها، پرندگان آبی و کنار آبی، پستانداران و گیاهان آبی و کنار آبرو می‌باشند. به همین سبب منبع تأمین غذای بسیاری از وحوش جهان و حتی بشر را عهده‌دار می‌باشند.

تالابهای ایران زیستگاه مناسبی برای پرندگان مهاجر آبی و کنارآبی می‌باشند که در فصل زمستان از سرزمینهای شمال جهت زمستان‌گذرانی در مناطق جنوبی به این نواحی مهاجرت می‌کنند، به طوری که بیش از ۱۴۰ گونه پرنده آبی و کنارآبی در این نواحی زمستان‌گذرانی یا جوجه‌آوری دارند. تالابهای ایران در حدود ۵۰٪ از زیستگاههای مهم پرندگان در ایران را به خود اختصاص داده‌اند و بیشتر در بخشهای شمالی، مرکزی، شرقی و غربی ایران پراکنده شده‌اند. از مجموع ۳۸۷ ناحیه مهم برای پرندگان در خاورمیانه، کشور ایران، با دارا بودن بیش از ۱۰۵ ناحیه در رتبه اول قرار می‌گیرد.

۲- تالابها به عنوان منابع تأمین آب:

آب اکثر تالابها به آب شیرین برای مصارف مستقیم انسانی، کشاورزی، آبشخور حیوانات اهلی و وحشی بوده است. تالابها اغلب از منابع تولید آب کشاورزی به صورت مستقیم و غیرمستقیم هستند. به عنوان مثال در ایران می‌توان زمینهای کشاورزی اطراف تالاب امیرکلاهی و انزلی را نام برد که وجود و حصول برنج متکی به آب تالابهای ذکر شده است.

۳- تالاب به عنوان کنترل کننده سیلاب:

تالابها یکی از مناطق مهم کنترل سیلابها در زمان بارندگی شدید و جاری شدن سیل می باشند و از خسارات جلوگیری می کنند، زیرا می توانند مقدار زیادی از آب وارد شده را در خود حفظ و از جاری شدن سیل در پایین دست جلوگیری کنند. به طوری که تقریباً در پایین دست سیلابی به وجود نمی آید. به عنوان مثال تالاب انزلی و شهر انزلی را می توان نام برد که با وجود بارانهای شدید و زیاد، شهر انزلی دچار سیل زدگی نمی شود این امر به دلیل وجود تالاب انزلی در بالادست آن است.

۴- ارزش اقتصادی تالابها:

اغلب تالابها دارای حیات وحش غنی هستند و منابع درآمد خوبی به شمار می روند و دارای تولیدات تجاری می باشند که گوشت، پروتئین، پوست، استخوان و تخم پرندگان و لاکپشتهها از آن جمله است. در ایران در حدود ۱۵۰ هزار دام از علوفه منطقه تالاب بین المللی میانکاله استفاده می کنند. در جزیره قشم تعدادی از دامهای اهلی با شاخ و برگ درختان حرا در مناطق تالابی زنده هستند. از آب تالابهای شمال، چند ده هزار تن برنج برداشت می شود و چنانچه این ارقام به ریال تبدیل شوند ارزش اقتصادی تالابها مشخص می شود.

۵- نقش تالابها در جلوگیری از فرسایش سواحل:

گیاهان حاشیه ای تالابها در سواحل می توانند از شدت و انرژی موجهایی که به ساحل برخورد می کنند بکاهند و یا جریانها را کند نماید و از فرسایش سواحل جلوگیری کنند. در ایران در میانکاله سواحل نیزاری در بخش جنوبی این تالاب از فرسایش زمینهای کشاورزی جلوگیری می کنند و در ممانعت از پیشروی آب، نقش مهمی دارند.

۶- تالابها مکان رسوب گیری:

رسوبات اغلب از آلوده کننده های عمده آب به شمار می روند و تالابها رسوبات آبهای وارد شده را گرفته و در نتیجه آبهای خارج شده از تالاب اغلب بدون مواد زاید و صاف هستند. از طرفی به دلیل وجود گیاهان در تالاب که سبب کند شدن جریانات و ته نشینی رسوبات آبی می شوند، امکان رشد و زندگی در پایین دست فراهم می شود. ذخیره کردن سیلابها، تأمین آبهای زیرزمینی، بهتر نمودن بوم

سازگانه‌های پایین دست و نظایر آنها در اثر رسوب‌گیری تالابها به وجود می‌آید. چنانچه مقدار رسوبات در بالادست ۹۰٪ باشد پس از عبور آب از تالاب به کمتر از ۴۰٪ کاهش می‌یابد.

۷- تالابها به عنوان نگهدارنده مواد غذایی:

نگهداری مواد غذایی که عمدتاً فسفر و نیتروژن می‌باشند در بستر تالاب و توسط گیاهان تالاب انجام می‌گیرد. تالاب با گرفتن این مواد از آب، باعث بهتر شدن کیفیت آب می‌گردد و این عمل مخاطرات آنها را کم می‌نماید. از طرف دیگر تالابها در شرایط مساعد و کنترل شده و مدیریت دقیق می‌توانند محل تجمع فاضلابهای شهری، البته در مقیاس کم بشوند، به شرطی که هیچگونه فاضلاب صنعتی به آن اضافه نشود. نقش اصل تالابها در زمان رشد گیاهان، جذب مواد غذایی از آبی که دارای جریان آرام است، می‌باشد، که این مواد غذایی در تولید ماهی و سایر آبزیان به کار می‌روند این عمل در بهبود کیفیت آب و تولیدات آبزیان و به وجود آمدن جویبارها در پایین دست تالاب نقش اساسی دارند.

۸- ارزش تالابها به عنوان بادشکن:

طوفانهای دریایی و جریانات آنها سبب جاری شدن سیلاب و آسیب‌های فراوانی می‌شوند. در دنیای توسعه یافته امروز، هدف اصلی جلوگیری از خسارت است. در ایران اکثر تالابهایی که دارای درختان مانگرو هستند حفاظت می‌شوند و قطع آنها ممنوع است.

۹- تالابها به عنوان مکان‌گذر و حمل و نقل:

آبهای تالابها به عنوان گذرگاه و مسیرهای حمل و نقل می‌باشند. در بعضی مواقع اهمیت آنها بیشتر از جاده می‌باشد. در بعضی از مناطق دنیا تالابها تنها راه ارتباطی بین روستاها و حتی شهرها می‌باشند. در ایران رفت و آمد بین لافت در جزیره قشم و بندر خمیر تنها از راه تالابهای ساحل مانگروها میسر است. اکثر آمدوشدهای اطراف تالاب انزلی به شهر انزلی از طریق تالاب صورت می‌گیرد.

۱۰- تالابها به عنوان محل تفریح و تفرج:

تالابها محل مناسبی برای تفرج و جذب توریست می‌باشند. در ایران سالیانه مبالغ بسیاری توسط توریست برای بازدید از مناطق تالابی نظیر تالاب انزلی پرداخت می‌شود.

۱۱- ارزش تالابها به عنوان منطقه متراکم گونه‌های گیاهی و جانوری:

تراکم گونه‌های گیاهی و جانوری در تالابها بیشتر است. غنای گونه‌ای و یکنواختی گونه‌ای در تالابها بیشتر از بوم سازگانه‌های خشکی است. تراکم گونه‌ها در تالابها، برای انسان فواید بسیاری دارد. به عنوان مثال تراکم نیزارهای وسیع در تالاب انزلی برای حاشیه‌نشینان تالاب، اهمیت بسزایی دارد، زیرا بومیان منطقه بسیاری از نیازهایشان را از طریق آنها برطرف می‌کنند. علاوه بر آن تراکم پرندگان آبی در آنجا بیشتر از سایر مناطق است و همین امر سبب شده که شهر انزلی از شهرهای پردرآمد شمال باشد و چنانچه بومیان منطقه بخواهند نیازهایشان را از سایر مناطق تأمین نمایند هزینه‌های بسیاری را متحمل خواهند شد.

۱۲- تالابها مکان تولید بیوماس :

تولید بیوماس در تالابها بیشتر از سایر بوم سازگانه‌هاست. وجود ماهی و سایر آبزیان، گیاهان و موجودات دیگر در تالابها سبب می‌شود که میزان تولید در این بوم سازگان زیاد باشد.

۱۳- ارزش تالابها به عنوان ثابت‌کننده میکروکلیم:

تالابها در ثبوت میکروکلیمای منطقه نقش اساسی دارند به خصوص در ارتباط با میزان بارندگی و درجه حرارت، که این عمل بر روی کشاورزی منطقه یا مراتع و یا منابعی که در ارتباط با تالابها هستند چشمگیر است.

۱۴- تالابها به عنوان منابع جنگلی:

جنگلهای انبوه مناطق تالابی دارای ارزش اقتصادی فراوانی هستند. از چوب آنها برای تولیدات مختلف نظیر تیر، سوخت، اسباب و اثاثیه منزل استفاده می‌شود.

۱۵- ارزش تالابها به عنوان مسیرگاه آبزیان:

بسیاری از تالابها مکانهای تغذیه، تخم‌ریزی و نگهداری ماهیان فراوانی هستند و دو سوم ماهیان مصرفی در دنیا حداقل یک دوره از زندگیشان به تالاب وابسته هستند.

۱۶- تالابها به عنوان میراث فرهنگی منحصر به فرد:

به دلیل زیبایی خاص تالابها و همچنین وجود حیات وحش غنی در تالابها این مناطق در هر کشوری به عنوان منطقه منحصر به فرد و میراث فرهنگی به شمار می‌رود. در ایران سالانه هزاران نفر

در فصل تابستان از تالاب انزلی به دلیل وجود زیباییهای خاص، پرندگان و به خصوص نیلوفر آبی به عنوان منطقه منحصر به فرد بازدید می‌کنند.

۳-۱ کنوانسیون بین‌المللی رامسر

بنا به دعوت ایران در سال ۱۳۴۹ نمایندگان برخی از کشورهای جهان در شهر رامسر گرد هم آمدند تا با هم‌اندیشی تاریخی خود یکی از اولین نهادهای بین‌المللی حفاظت از تالابها را تشکیل دهند. کنوانسیون رامسر که به نام محل برگزاری آن معروف شد توافقی بین‌المللی است که براساس آن کشورهای عضو فراتر از مرزهای جغرافیایی مسائل زیست محیطی تالابهای کشورهای متعهد به ویژه تالابهای بین‌المللی را مورد مطالعه، تحقیق و بررسی قرار داده و نتایج حاصل از مطالعات لیمنولوژی، بوم‌شناسی، هیدرولوژی، گیاه‌شناسی و جانورشناسی را در اختیار سایرین قرار می‌دهند. کشورهای عضو همچنین موظف هستند که تمام تلاشهای ممکن خود را در راستای منافع ملی کشورشان به کار برند تا از تخریب و نابودی این بوم‌سازگانه‌های بی‌نظیر طبیعت جلوگیری به عمل آید.

کنوانسیون رامسر طی سالیان متمادی از فعالیت خود توانسته است ضمن جلب نظر افکار عمومی، جهانیان را از تأثیر و اهمیت قابل توجه این جلوه‌های بدیع در زندگی انسان و بقای موجودات زنده آگاه سازد و رغبت کشورهای جهان را در همکاری با این نهاد گسترش دهد، به نحوی که اگر تنها در سال ۱۳۴۹ فقط تعداد معدودی از کشورهای جهان (حدود ۱۸ کشور) عضو این کنوانسیون بودند امروزه براساس آخرین اطلاعات موجود (۲۶) تعداد کشورهای عضو به ۱۱۸ کشور افزایش یافته است و در مجموع ۱۰۱۷ تالاب را با مساحتی بالغ بر ۷۱ میلیون هکتار، در دفتر کنوانسیون به ثبت رسانیده‌اند که در این میان کشور ایران به عنوان اولین کشور آسیایی عضو و بنیانگذار کنوانسیون، ۲۲ تالاب خود را در اختیار این کنوانسیون قرار داده است.

این نهاد بین‌المللی پس از تأسیس در سال ۱۹۷۱ همواره می‌کوشد تا با برگزاری منظم جلسات کنوانسیون در کشورهای مختلف عضو، مسایل و مشکلات زیست‌محیطی تالابها را در اقصی‌نقاط جهان مورد بررسی قرار دهد و راه‌حلهای ممکن را در حمایت و حفاظت هر چه بیشتر این بوم‌سازگانه‌های طبیعی پیشنهاد کند. کنوانسیون سعی دارد با توسعه این تفکر که تالابها محیطهای کثیف

و بد نیستند، بلکه سازنده منابع بزرگ اقتصادی، فرهنگی، علمی و تفریحی هر کشور به شمار می آیند، از روند تخریب و دگرگونی آنها جلوگیری کرده و مردم را متوجه خسارات جبران ناپذیر ناشی از نابودی آنها نماید.

هر یک از کشورهای جهان که بخواهند به عضویت کنوانسیون رامسر در آیند می بایست حداقل یکی از تالابهای کشور خود را به دفتر کنوانسیون معرفی کنند. کنوانسیون براساس شرایط ذیل تالاب را مورد بررسی قرار می دهد و چنانچه شرایط لازم را دارا باشد، آن را در دفتر کنوانسیون به عنوان تالاب بین المللی ثبت می کند.

۱- منحصر به فرد بودن^۱ تالاب به طوری که نظیر آن در کشور یا منطقه وجود نداشته باشد.

۲- وجود بیش از یک درصد جمعیت پرندگان نادر و در خطر انقراض منطقه یا جهان در تالاب

۳- وجود بیش از ۲۰۰۰۰ پرند آبی و کنارآبی در تالاب

۴- ارزشهای اقتصادی و اجتماعی تالاب

۵- ارزش علمی و حفاظتی تالاب

۶- ارزش جمعیت گونه های جانوری و گیاهی

چنانچه کشوری بخواهد به هر دلیلی تالابی از کشور خود را که قبلاً در دفتر کنوانسیون به ثبت

رسانیده حذف کند می بایست تالابی دیگر از کشورش را جایگزین نماید.

انواع تالابها با توجه به تعریف کنوانسیون رامسر در جدول ۱-۱ ارائه شده است.

^۱ - unique.

جدول ۱-۱- انواع تالاب با توجه به تعریف کنواسیون رامسر

تالابهای دریایی و ساحلی		
توضیح	نوع	علامت اختصاری
در بیشتر موارد با عمق کمتر از شش متر در جذر پایین، شامل خلیج‌های دریایی و خورها	آبهای دریای کم عمق دائمی	A
شامل بسترهای کتانجک، بسترها چمن دریایی و علفزارهای استوایی دریایی	بسترهای دریایی زیر جذر و مدی	B
	آبسنگهای مرجانی	C
شامل جزایر دور از ساحل صخره‌ای و پرتگاههای دریایی	سواحل دریایی صخره‌ای	D
شامل نواره‌های ساحلی دماغه‌ها و جزیرکچه‌های شنی: شامل شبکه‌های ماهور و تپه‌های خاکه زغال سنگ مرطوب	سواحل ماسه‌ای، قله‌سنگی یا سنگریزه‌ای	E
آبهای دائمی مصبها و شبکه‌های مصبی دلتاها	آبهای مصبی	F
	پهنه‌های گلی، ماسه‌ای یا شور بین جذر و مدی	G
شامل نمکزارها، علفزارهای شور، کفه‌های نمکی شامل علفزارهای جذر و مدی آب شور و آب شیرین	ماندآبهای بین جذر و مدی	H
شامل باتلاقهای مانگرو و نیپاه و جنگلهای باتلاقی آب شیرین جذر و مدی	تالابهای مشجر بین جذر و مدی	I
کولابهای لب شور تا شور با حداقل یک اتصال به نسبت باریک به دریا	کولابهای لب شور و شور ساحلی	J
شامل کولابهای دلتایی آب شیرین	کولابهای آب شیرینی ساحلی	K
	غارهای آهکی و دیگر سیستمهای هیدرولوژیک زیرزمینی، دریایی/ساحلی	Zk(a)

تالابهای داخلی / خشکی		
توضیح	نوع	علامت اختصاری
	دلتهای درون خشکی دائمی	L
شامل آبشارها	رودخانه‌ها، نهرها و حوزه-های دائمی	M
(بزرگتر از هشت هکتار) شامل دریاچه‌های U شکل بزرگ	دریاچه‌های آب شیرین دائمی	O
(بزرگتر از هشت هکتار) شامل دریاچه‌های بوجود آمده در دشتهای سیلابی	دریاچه‌های آب شیرین فصلی / ادواری	P
	دریاچه‌های شور، لب شور و قلیایی دائمی	Q
	دریاچه‌ها و دشتهای شور، لب شور و قلیایی فصلی / ادواری	R
	ماندابها و حوضچه‌های شور، لب شور و قلیایی دائمی	Sp
	ماندابها و حوضچه‌های شور، لب شور و قلیایی فصلی / ادواری	Ss
حوضچه‌ها (کوچکتر از هشت هکتار)، ماندابها و باتلاقها بر خاک معدنی، دارای پوشش گیاهی پدیدار که در غالب فصل رشد بن در آب باشند	ماندابها و حوضچه‌های آب شیرین دائمی	Tp
بر خاک معدنی قرار داشته، شامل چالابها، لجنزارها، علفزارهای تحت سیلابهای فصلی و ماندابهای جگن خیز	ماندابها و حوضچه‌های آب شیرین فصلی / ادواری	Ts

شامل بته یا مردابهای باز، باتلاقها و لشابزارها	پیتزارهای (توربزار) غیرمشجر	U
شامل علفزارهای آلپینی، آبهای موقت ناشی از ذوب یخها	تالابهای آلپینی	Va
شامل حوضچه‌های تندرایی، آبهای موقت ناشی از ذوب یخها	تالابهای تندرا	Vt
باتلاقهای درختچه‌ای، ماندابهای آب شیرین با پوشش درختچه‌ای چیره، درختزار غان بر روی خاکهای معدنی	تالابهای با پوشش درختچه- ای چیره	W
شامل جنگلهای باتلاقی آب شیرین، جنگلهای در معرض سیلابهای فصلی، باتلاقهای مشجر بر روی خاکهای معدنی	تالابهای آب شیرین با پوشش درختی	Xt
جنگلهای باتلاقی پیتزاری	پیتزارها با پوشش جنگلی	Xp
	چشمه‌های آب شیرین و واحه‌ها	Y
	تالابهای زمین گرمایی مشمول بر بعضی از تالابهای دشتهای سیلابی	Zg
داخل خشکی	غارهای آهکی و دیگر سیستمهای هیدرولوژیک زیرزمینی	Zk(b)

تالابهای مصنوعی		
توضیح	نوع	علامت اختصاری
مانند ماهی و میگو	استخرهای پرورش آبزیان	۱
(معمولاً کوچکتر از ۸ هکتار) شامل استخرهای کشاورزی و دامداری و مخازن کوچک	استخرها	۲
شامل کانالهای آبیاری و مزارع برنج	اراضی تحت آبیاری	۳
شامل مراتع و علفزارهای مرطوب برای مصارف گله‌داری یا تحت استفاده متمرکز	اراضی کشاورزی تحت تأثیر سیلابهای فصلی	۴
حوضچه‌های نمک، نمکزارها و غیره	سایتهای بهره‌برداری نمک	۵
(معمولاً بزرگتر از ۸ هکتار) منابع و مخازن آب، آب-بندها و سد‌ها	مناطق ذخیره آب	۶
گودالهای برداشت رس و ماسه و حوضچه‌های کان-کنی	مکان‌های گودبرداری و حفاری	۷
مزارع تصفیه فاضلاب، حوضچه‌های ته‌نشینی و هوادهی و غیره	مناطق تصفیه فاضلاب	۸
	آبراهه‌ها، کانالهای زهکشی و جوی‌ها	۹
انسان ساخت	غارهای آهکی و دیگر سیستمهای هیدرولوژیک زیرزمینی	Zk(c)